

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНА *РЕНМЕН*

© Дмитрук А. А., Дмитрук В. А., 2018

Стаття містить спробу лексико-семантичного аналізу терміна японської каліграфії *ренмен*. Розглянуто особливості його історичного формування. Виокремлено основні випадки *ренмену* сучасної японської мови.

Ключові слова: японська мова, українська мова, каліграфія, ієрогліф, *ренмен*.

An attempt of lexical-semantic analysis of the term “renmen” of the Japanese calligraphy is made. The peculiarities of its historical formation are considered. The main cases of the renmen of contemporary Japanese language are singled out.

Keywords: Japanese language, Ukrainian language, calligraphy, hieroglyph, renmen.

Доволі часто запозичення терміна з іншої мови викликане потребою передати рідною мовою назву певного явища іншої культури. *Каліграфія* (грец. *kalligraphía* – красивий почерк, від *kallós* – краса і *grápho* – пишу) – мистецтво красивого й чіткого листа. Каліграфія японською мовою – *сьодо* (шлях письма) – найпоширеніший вид мистецтва Японії. Це – національна пристрасть, загальна естетична натура. До Японії каліграфія прийшла з Китаю. Із плином часу давні китайські піктограми поступово спрощували з метою скоршого написання. На початку нашої ери піктографічні мотиви набули форм ієрогліфів, які містять комбінації лінії, штрихи та крапки. Згодом сформувалося кілька стильових напрямків каліграфії, кожен із яких отримав свою назву: *кайсьо* – устав (повне зображення ієрогліфів), *зьосьо* – напівскорпис і *сосьо* – скорпис.

У сучасній Японії каліграфія є популярним заняттям для початкових і молодших школярів. Багато батьків вважають, що їхнім дітям буде корисним зосередитись і всидіти на місці під час практики каліграфії. У середній школі каліграфія – це один із популярних предметів мистецтва, серед таких як музика та живопис. Деякі виші, наприклад: Університет Цукуба, Університет Токіо Гакуджей та Університет Освіти Фукуока, мають спеціальні відділи каліграфічного вивчення, які спеціалізуються з програм навчання викладачів каліграфії.

Оволодіння каліграфією включає в себе: вивчення основних навичок письма в різній стилістичній манері; вивчення історії каліграфії та теорії ієрогліфіки; знайомство з традиційною японською культурою і мовою через каліграфію.

Усі ієрогліфи, і найскладніші також, містять набори цілком конкретних складників. Кожен із яких, своєю чергою, містить первинні складники. Існує сувора послідовність написання складників із рисок та ієрогліфи зі складників.

Заналізувавши перекладену українською мовою літературу з питань японської каліграфії та переглянувши словники й довідники зазначмо, що в українській мові нема японського каліграфічного терміна *ренмен* (連綿) [1; 2]. *Ренмен* є важливим складником японської каліграфії, який підтримує красу *кани*. На противагу простому написанню символів окремо, по-одному, продовжене написання двох, трьох або більше символів називають *ренменом*, іншими словами це – правила з'єднаного написання символів. Пишучи, треба відкинути просте зображення *хирагани* – гладкої абетки –

й увійти в ритм ренмену. Для майстерного маляра-каліграфа головне – не дотик, не проникнення, але жест, танок пензля.

Ренмен розрізняють за способом з'єднання ліній та символів, які у висліді стають єдиним цілим. У кожному окремому випадкові, важливо рішуче та жваво проводити лінії ренмену, що з'єднують символи, а також важливим є розміщення продовжено написаних символів один за одним. Найвищий рівень ренмену досягають тоді, коли маляр, увійшовши в ритм, із легкістю пов'язує символи між собою.

Уперше на термін «ренмен» натрапляємо у «Старовинних та сучасних рецензіях на книги (Гуджін Шюпінг)», за авторства Юан Анга (461–540) [3, с. 75], яке було написано як «走墨連綿» *собоку ренмен* (вислів, що означає з'єднане написання символів чорною тушшю) [4, с. 81]. Концепції всіх каліграфічних стилів Японії формували на уявленні про те, що написаний текст повинен нести естетичну насолоду. У схожих матеріалах «Шьодан» Чжан Хао мистецтво ренмену порівнювали з «гірською річкою, що тече безкінечно». Однак безпосередньо саме слово *ренмен* не траплялося [5, с. 81–83]. Цей вислів також можна побачити в камбун. *Камбун* (китайське письмо) – один з видів письмової мови середньовічної Японії, заснований на класичній літературній китайській мові. У китайських віршах «Гуо шінінг шю» Се Ліньюня автор порівнює ренмен із краєвидом видовженого узбережжя. До речі, у «Білій пісні» Лі Баі також висловлювався про миловидне письмо як про видовжений краєвид Ояма [6, с. 81–82]. Ренмен, як метод перепису, утворили зі скоропису й називали *ренменшьо* та *інпціушьо* [7, с. 80]. У Японії цей стиль каліграфії можна побачити від доби Хейан (приблизно IX ст.) [8, с. 34; 9, с. 176, 182]. Про це свідчать книги Кукая [9, с. 176] (Кукай (774–835) – знаний релігійний, культурницький і громадський діяч Японії доби Хейан. Засновник буддійської школи Сінгон [10]), зокрема, «Шьорьошю», що є антологією китайської поезії [11, с. 1113].

Заналізувавши способи продовженого написання двох і більше символів, пропонуємо виокремити такі випадки ренмену:

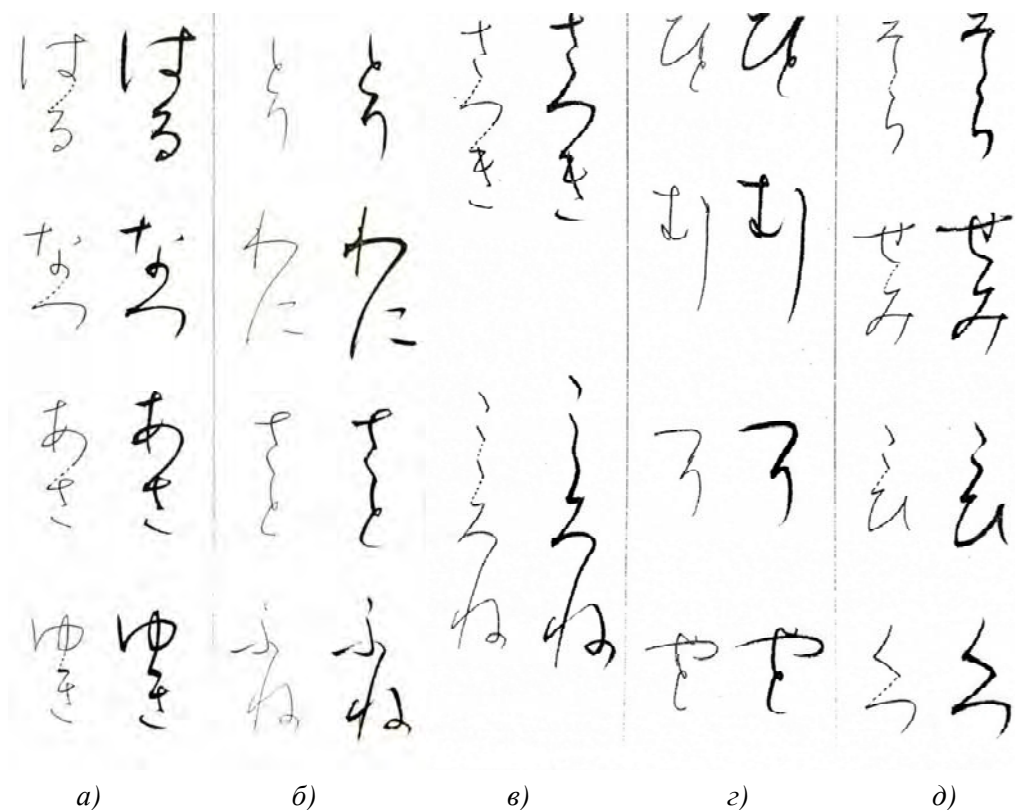

Рис. 1. П'ять видів ренмену

1. Останній штрих верхнього символу продовжують, і з'єднують із першим штрихом чергового символу (із місцем, від якого починали писати черговий символ) – рис.1, а.
2. Від того місця, де закінчили писати верхній символ, починають писати нижній символ – рис.1, б.
3. Трисимвольний ренмен (з'єднано три символи) – рис.1, в.
4. Кінець останнього штриха верхнього символу та початок першого штриха чергового символу стають одним цілим (взаємонакладаючись) – рис.1, г.
5. Від того місця, де закінчили писати верхній символ і до початку першого штриха чергового символу видовжують лінію ренмену, зв'язуючи два символи – рис.1, д.

Підсумовуючи зазначмо, що в мистецтві японської каліграфії важливі психофізичні аспекти творчого процесу пов'язані з духовою і фізичною підготовленістю маляра-каліграфа. Воно вимагає максимальної зосередженості та спонтанності виконання, які засновані на техніці «ренмен». У статті викладено спосіб запровадження цього терміна до української мови, методом транслітерування з дотриманням усіх вимог [12], проаналізовано його лексико-семантичні особливості, а також виокремлено п'ять основних видів сучасного ренмену.

1. Українсько-японський словник. Японсько-український словник : навчальний словник японських ієрогліфів / уклад. Бондаренко І., Хіно Т. – К. : ВД «Альтернативи», 1998. – 592 с.
2. Японсько-український словник / укл. Бондаренко І., Бондар Ю., Букрієнко А. та ін. – К. : ВД Дмитра Бураго, 2012. – 464 с.
3. 中田勇次郎編『中国書論大系』第14巻 (清 4) 二玄社 1986年、75頁.
4. 承春先「漢字草書における「連綿」現象再考」『学苑』 829号、2009年、 81頁.
5. 承春先「漢字草書における「連綿」現象再考」『学苑』 829号、2009年、 81–83頁.
6. 承春先「漢字草書における「連綿」現象再考」『学苑』 829号、2009年、81–82頁.
7. 承春先「漢字草書における「連綿」現象再考」『学苑』 829号、2009年、 80頁.
8. 榎矢桂一「仮名書き文における連綿の意味」『大阪薬科大学紀要』1号、2007年、 34頁
- 小倉慈司「9～10世紀の仮名の書体—ひらがなを中心として—」(『国立歴史民俗博物館研究報告』第194集、2015年、 176–182頁.
9. 小倉慈司「9～10世紀の仮名の書体—ひらがなを中心として—」(『国立歴史民俗博物館研究報告』第194集、2015年、176頁.
10. Кукай [Електронний ресурс] // Сайт «Вікіпедія: Свободна енциклопедія». – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D0%BA%D0%B0%D0%B9>.
11. 『日本国語大辞典 第二版 第13巻』小学館、1972年、 1113頁.
12. Рицар Б. Транслітерування українських текстів з кирилиці в латиницю / Б. Рицар, Р. Рожанківський, Р. Микільчик // Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології». – 2008. – № 620. – С. 55–61.